

การศึกษาอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทาง
การท่องเที่ยววัฒนธรรม กรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน
The Identity Study of Religious Architecture to Promote route of
Cultural Tourism: Case Study of Bang Khen District, Bangkok

อัยยานันท์ จิตรโรจนรักษ์^๑ พัทธา สืบศิริ^๒
มณฑล จันทร์แจ่มใส^๓ บัญชา บุรณสิงห์^๔

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทาง
การท่องเที่ยววัฒนธรรม กรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน มีวัตถุประสงค์ ได้แก่ ๑) เพื่อ
รวบรวมงานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานในการใช้เป็นฐานข้อมูลของท้องถิ่น ๒) เพื่อศึกษา
อัตลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อเป็นฐานในการจัดทำเส้นทาง
การท่องเที่ยววัฒนธรรม และ ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมในเขตพื้นที่เพื่อเป็น
ต้นแบบในการจัดการพื้นที่ต่างๆ ต่อไป ผลการวิจัยพบว่าศักยภาพของพื้นที่เขตบางเขนมี
องค์ประกอบทางด้านศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยวทั้งส่วนที่เป็นอัตลักษณ์ของอาคาร
ศาสนสถาน เส้นทางคมนาคม ตลอดจนมีกิจกรรมหลายหลายในการจัดการท่องเที่ยว
วัฒนธรรมได้ โดยได้ทำข้อเสนอรูปแบบการจัดการเส้นทางท่องเที่ยววัฒนธรรมบริเวณพื้นที่
เป็นแนวทางให้แก่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาใช้ได้ต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, ศาสนสถาน, การท่องเที่ยววัฒนธรรม.

^๑สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

^๒สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

^๓สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

^๔สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

The objectives of the research identity study of religious architecture to promote route of cultural tourism: case study of Bang Khen District, Bangkok were: 1) to collect the architecture type of religious architectures as a local database 2) to study the identities of religious architecture as a base in preparation for route of culture tourism and 3) to present management model of cultural tourism in the area as a model to deal with the others areas. The research found that the Bang Khen District have the potential elements to attract tourism such as the identity of the religious architecture, convenience of transportation, several activities and so on. Therefore, this study propose a route of cultural tourism which can create as a guideline for stakeholders to develop as a route of cultural tourism in the future.

Keywords: Identity, Religious architecture, Cultural Tourism.

บทนำ

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น การพัฒนาทางด้านกายภาพของบ้านเมืองเป็นอีกสิ่ง que เห็นเด่นชัดไม่ว่าจะเป็นการก่อสร้างอาคารที่มีการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อาคารที่พักอาศัยจนถึงอาคารสาธารณะ โดยจุดประสงค์ของการก่อสร้างในปัจจุบันคำนึงในแง่ประโยชน์ใช้สอยทางด้านพื้นที่ การสร้างอาคารที่สูงขึ้นเพื่อรองรับความหนาแน่นของจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การพัฒนาเข้าสู่ภาวะความทันสมัย มุ่งเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม การกลายสภาพของเมืองได้ขยายวงกว้างไปหลายประเทศ บนโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย

กรุงเทพมหานครเป็นหนึ่งในเมืองที่ได้ชื่อว่ามี ความหนาแน่นของประชากรในอันดับต้นๆ ของโลกที่ได้พัฒนาเข้าสู่ความเป็นสังคมแห่งความทันสมัยผ่านการพัฒนาด้านสาธารณูปการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการคมนาคมขนส่งที่ส่งผลให้เกิดความเจริญทางวัตถุต่อเนื่องไปตามเส้นทางการคมนาคมที่ถูกสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเส้นทางรถไฟฟ้า ก่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ด้านอสังหาริมทรัพย์มากมายไม่ว่าจะเป็นคอนโดมิเนียม บ้านจัดสรร ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่เดิม สภาพการณ์ปัจจุบันในสังคมไทยจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิตและแนวคิดที่ต่างไปจากเดิมอันเนื่องมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยีที่มาจากต่างสังคมต่างวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา

กรุงเทพมหานครเขตบางเขน เล็งเห็นการเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่ภายในเขตพื้นที่บางเขนอันเนื่องมาจากนโยบายผังเมือง กำหนดให้เป็นเขตที่อยู่อาศัย เขตพาณิชยกรรม และเขตสถานที่ราชการ มีขนาดพื้นที่เป็นอันดับสามของกรุงเทพมหานคร และยังมีแผนพัฒนาโครงการก่อสร้างรถไฟฟ้าอาทิ โครงการรถไฟฟ้าสายสีชมพู โครงการรถไฟฟ้าสายสุขุมวิท เป็นต้น ตลอดจนเส้นทางจักรยานที่เป็นลักษณะของการคมนาคมเชิงนิเวศ ทำให้เกิดความหลากหลายประสานกันทั้งความเป็นสมัยใหม่และแหล่งชุมชนเดิม ซึ่งในเขตพื้นที่บางเขนมีพุทธศาสนสถานที่สำคัญอันเป็นพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนทั้งที่เป็นวัดหลวงและวัดราษฎร์ อันเป็นศูนย์รวมความศรัทธาของคนในพื้นที่ ดังนั้นการวิจัยนี้จึงเป็นเรื่องที่จำเป็ นเกี่ยวเนื่องอันจะเป็นการศึกษาหาความรู้ในพื้นที่หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรม องค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม โดยสถาปัตยกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีคุณค่าที่สามารถแสดงออกให้เห็นถึงความสวยงามและประโยชน์ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี (ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว, ๒๕๕๖) เป็นการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นในการพัฒนาศักยภาพของคนในสังคมให้เกิดความรู้ ทักษะ มุมมอง และค่านิยม เพื่อที่จะจูงใจให้ผู้เรียนแสวงหาและดำเนินชีวิตในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการใช้วัฒนธรรมซึ่งเป็นตัวเชื่อมระหว่างสังคม และชุมชนอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ต่อไป (UNESCO, 2017)

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อรวบรวมงานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานในการใช้เป็นฐานข้อมูลของท้องถิ่น

๒. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อเป็นฐานในการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่เพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการพื้นที่ต่างๆ ต่อไป

ขอบเขตของโครงการวิจัย

๑. ขอบเขตเชิงพื้นที่ การศึกษาวัดในเขตบางเขนรวมจำนวน ๔ วัดได้แก่ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดบางบัว วัดไตรรัตนารามและวัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต

๒. ขอบเขตเชิงปริมาณ ศึกษาอาคารหลักของวัด หรืออาคารสำคัญอื่นๆ ที่ประกอบในทั้ง ๔ วัด คือ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร วัดบางบัว วัดไตรรัตนาราม และวัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต ตลอดจนการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงสำรวจ เชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพโดยแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ประวัติและข้อมูลทั่วไปของวัดในพื้นที่เขตบางเขน ศึกษารูปแบบลักษณะของอาคารในศาสนสถาน

๒. หาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ตลอดจนการจัดการสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อฟังความคิดเห็น (focus group discussion)

๓. วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ผลประโยชน์อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นฐานในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่

๔. สรุปผลการศึกษาอัตลักษณ์งานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษากรุงเทพมหานครเขตบางเขน

สรุปผลการวิจัย

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและคุณค่าในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ซึ่งวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัวและสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและสังคมคุณค่าจึงเป็นสิ่งสัมพันธ์ (relation) เป็นเรื่องที่สังคมสร้างขึ้น และปฏิบัติสืบๆ กันไปเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่มีอะไรเป็นสิ่งที่คงที่ถาวร (ปรีชา ช่างขวัญยืน, ๒๕๔๗) ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งความเจริญรุ่งเรืองและองอาจของชาติ ซึ่งงานสถาปัตยกรรมคือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอันเป็นวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องและเรียนรู้เรื่องราวได้ และสามารถแสดงออกและบ่งบอกได้ทั้งที่เป็นตัวบุคคล และของชาติ อันจะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการรับรู้ต่อคนในสังคมและมีคุณค่าต่อสถานที่นั้นๆ ได้อย่างถาวร เมื่อพิจารณาเช่นนี้แล้วงานสถาปัตยกรรมจึงส่งผลต่อความเป็นอัตลักษณ์ (Identity) ของพื้นที่ดังที่เสรี พงศ์พิศ กล่าวถึงความหมายของอัตลักษณ์ว่าหมายถึง สำนึกว่าเราเป็นใคร และเราแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร มีอัตลักษณ์และลักษณะเฉพาะอะไรบ้าง รวมทั้งคนอื่นมองว่าเราเป็นใคร (เสรี พงศ์พิศ, ๒๕๔๗) ในแง่ของพื้นที่อัตลักษณ์ของพื้นที่เป็นส่วนสำคัญในการระบุดึงความเป็นสถานที่เพราะอัตลักษณ์ของสถานที่เกิดขึ้นจากการ

จดจำ หรือการระลึกถึงพื้นที่นั้นๆ ได้ โดยมีความแตกต่างที่โดดเด่น ความเป็นเอกเป็นหนึ่ง (Unique) ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ ให้จดจำอัตลักษณ์ของพื้นที่ที่สังเกตหรือจดจำได้ โดยเฉพาะสภาพทางกายภาพของพื้นที่ที่สามารถทำให้เกิดอัตลักษณ์ของพื้นที่ได้ และจะต้องเป็นสภาพทางกายภาพที่คงทนถาวรไม่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เช่น อาคารสถาปัตยกรรม ต้นไม้ที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นระยะเวลายาวนานเพียงพอ โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลง (จิตติศักดิ์ ธรรมภรณ์พิลาศ, ๒๕๕๘) นอกจากนี้กระบวนการรับรู้ของคนอันสืบเนื่องจากพื้นที่ที่เป็นลักษณะเฉพาะเหล่านั้นก่อให้เกิดรูปแบบของการท่องเที่ยวที่เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยว เพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรมเช่น ปราสาท พระราชวัง วัด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีวิถีการดำเนินชีวิตศิลปะทุกแขนงและสิ่งต่างๆ ที่แสดงถึงความเจริญรุ่งเรือง ที่มีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย ผู้ท่องเที่ยวจะได้รับทราบประวัติความเป็นมาความเชื่อมุมมอง ความคิดความศรัทธา ความนิยมของบุคคลในอดีตที่ถ่ายทอดมาถึงคนรุ่นปัจจุบันผ่านสิ่งเหล่านี้ได้สืบต่อไป (กรมการท่องเที่ยว, ๒๕๕๗)

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวัดทั้ง ๔ แล้วได้พิจารณาเลือกพุทธศาสนสถานที่เป็นลักษณะเด่น หรืออัตลักษณ์ของวัดได้ดังต่อไปนี้

๑. วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร: เจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร

เจดีย์วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นเจดีย์แบบธาตุเจดีย์ ออกแบบโดยพระพรหมพิจิตร เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นงานที่สร้างขึ้นด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งเป็นการก่อสร้างวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน โดยเป็นการก่อสร้างอาคารศาสนสถานขึ้นภายหลังที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองสู่ระบบประชาธิปไตย มีลักษณะเป็นงานสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบ Modernism ของท่านพระพรหมพิจิตร ซึ่งมีลักษณะเด่น ดังนี้ ๑) มีความเรียบง่าย (Simplicity) ใช้รูปทรงเรขาคณิตพื้นฐานในการออกแบบ ๒) อวดรูปทรงและปริมาตร (Massive and voluminous) อาคารแสดงถึงรูปทรงที่มีความหนักแน่น บางครั้งแสดงมวลของที่ว่าง ประชันกับกรอบของโครงสร้างที่ทับซ้อน ๓) ประโยชน์ใช้งานและเหตุผล (Functional and rational) อาคารมีประโยชน์ใช้งานที่แน่ชัด ๔) แสดงความงามของโครงสร้างและวัสดุ (Structural and materialistic expression) โครงสร้างและวัสดุ โครงสร้างและวัสดุก่อสร้างเป็นความงามที่แท้จริง ไม่มีการปิดบังตัวโครงสร้างและเนื้อวัสดุ คอนกรีตเสริมเหล็กได้แสดงตนเอง เปิดเผยจากการประดับตกแต่งผิว

ทั้งนี้ในการออกแบบยังคงองค์ประกอบที่สำคัญทางสถาปัตยกรรมไทยเดิมไว้ เพราะองค์ประกอบเหล่านั้นเป็นเนื้อหาของตัวสถาปัตยกรรม (พรหม พรหมพิจิตร, ๒๕๐๘) ดังแสดงในภาพ

ภาพทางเข้าวัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร จากถนนพหลโยธินแสดงให้เห็นเป็นเจดีย์ประธานตรงกลางชัดเจน

ภาพลักษณะองค์เจดีย์เป็นทรงกลม องค์ระฆังคว่ำ ทำด้วยวัสดุคอนกรีตไม่ตกแต่งลวดลาย เพื่อให้เห็นสัจจะวัสดุที่แท้จริง

๒. วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต: อุโบสถวัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต

อุโบสถวัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตจัดเป็นอุโบสถแบบท คืออุโบสถที่สร้างขึ้นบนพื้นดิน และมีการกำหนดเขตสีมาขึ้นด้วยใบเสมา ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะที่พบเห็นได้โดยทั่วไป โดยเป็นลักษณะที่อุโบสถแบบท คือมีการก่อผนังทึบ โดยรอบอาคารและทำเป็นช่องเปิดเป็นประตู และหน้าต่างในแต่ละช่วงเสา ลักษณะอุโบสถเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าภายในอุโบสถตั้งแนวเสาประธานเพื่อเป็นการรับโครงจั่วประธาน หลังคาทำเป็นมุขลดลงมาเป็นระดับ มีการจัดทำเสาพะไลรอบเพื่อเป็นเสารับชายคาโดยรอบ ผนังของอาคารอยู่ถัดไปอีกแนวหนึ่งเพื่อให้มีลักษณะของระเปียงโดยรอบ

อุโบสถวัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต เรียกว่าอุโบสถแบบมุขเด็จ โดยเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ซึ่งด้านสกัดด้านหน้าและด้านหลังจะถูกดัดยื่นออกมาเป็นโถงสี่เหลี่ยมแบบที่เรียกว่ามุขเด็จ โดยจะมีทำหลังคาคลุมล้อมตามรูปทรงหลังคาของเรือนประธานที่ยกสูงกว่า ทั้งนี้เป็นมุขเด็จแบบมุขลดคือจะทำระดับหลังคาให้ต่ำกว่าปกติ (สมคิด จิระทัศนกุล, 2554) อย่างไรก็ตามอุโบสถวัดศิริพงษ์ธรรมนิมิตถูกใช้งานเฉพาะในกิจกรรมสำคัญทางศาสนาเท่านั้น โดยในเวลาปกติจะใช้บริเวณด้านล่างของอาคารอุโบสถในการทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนพิธีจึงมีการยกอุโบสถสูงขึ้นจากพื้นดินประมาณ ๓ เมตร ให้เป็นพื้นที่ในระดับที่คนใช้งานได้อย่างสะดวก เพื่อรองรับกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น ดังแสดงในภาพ

ภาพด้านหน้าของอุโบสถจัดทำเป็นรูปหล่ออนุสาวรีย์พระครูภาวนาภิธาน อดีตเจ้าอาวาส (รูปหล่อเท่าองค์จริง)

ภาพด้านข้างของอุโบสถจะเห็นรูปทรงหลังคาของเรือนประธานที่ยกสูงกว่า และมีมุขเด็จแบบมุขลด เพื่อทำระดับหลังคาให้ต่ำลงกว่าปกติ

๓. วัดบางบัว: อุโบสถวัดบางบัว

อุโบสถวัดบางบัวจัดเป็นอุโบสถบนบท คืออุโบสถที่สร้างขึ้นบนพื้นดินและมีการกำหนดเขตสีมาขึ้นด้วยใบเสมา ซึ่งจัดอยู่ในลักษณะที่พบเห็นได้โดยทั่วไป โดยเป็นลักษณะที่อุโบสถแบบทึบ คือมีการก่อผนังทึบโดยรอบอาคารและทำเป็นช่องเปิดเป็นประตู และหน้าต่างในแต่ละช่วงเสา ลักษณะของอุโบสถเป็นแบบเฉลียง โดยเป็นอาคารรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีหลังคาคลุมแบบ

ทรงคฤห์ แต่ทำเป็นเฉลียงแบบมุขลดซึ่งมีหลังคา ลดลงที่ด้านหน้าและด้านหลังเพื่อคลุมส่วนที่เป็นเฉลียงลงมาอีก ๑ ระดับทำให้เฉลียงส่วนด้านล่างเป็นมุขโถงเกิดขึ้น ตัวอุโบสถทาสีชมพู เพื่อเป็นการสร้างถวายให้แก่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร (พระครูพิสิฐวิหารการ, ๒๕๖๐) ดังแสดงในภาพ

ภาพด้านหน้าของอุโบสถวัดบางบัว

๔. วัดไตรรัตนาราม: ศาลาการเปรียญวัดไตรรัตนาราม

ศาลาการเปรียญวัดไตรรัตนารามมีลักษณะเป็นศาลาการเปรียญประเภทเครื่องไม้ โดยเป็นอาคารที่ก่อสร้างด้วยโครงสร้างและองค์ประกอบที่เป็นไม้ล้วน (แต่เดิม) มีขนาดของศาลา ๘ ห้องเสา หลังคาทำเป็นปีกนกคลุมรอบด้าน ทั้งนี้ศาลาการเปรียญวัดไตรรัตนารามจัดอยู่ในศาลาการเปรียญแบบโถง คือ ไม่ได้ทำผนัง

กันทั้ง ๔ ด้านแต่จะทำเป็นราวกันตก โดยมีความสูงประมาณ ๘๐ เซนติเมตรซึ่งจะเน้นถึงความเรียบง่ายและประหยัด ถึงแม้ว่าอาคารจะมีหลังคาคลุมโดยรอบ แต่เพื่อเป็นการป้องกันแดดและฝนจึงจัดทำให้มีลักษณะของหน้าต่างบานเพี้ยมโดยรอบอาคาร เพื่อใช้ในการป้องกันแดดและฝนในการเข้าสู่ตัวอาคาร ซึ่งจะต่างกับศาลาการเปรียญที่วัดอื่นที่มีลักษณะการทำแบบ “ฝาพับเขย” ในการปิดตัวอาคาร

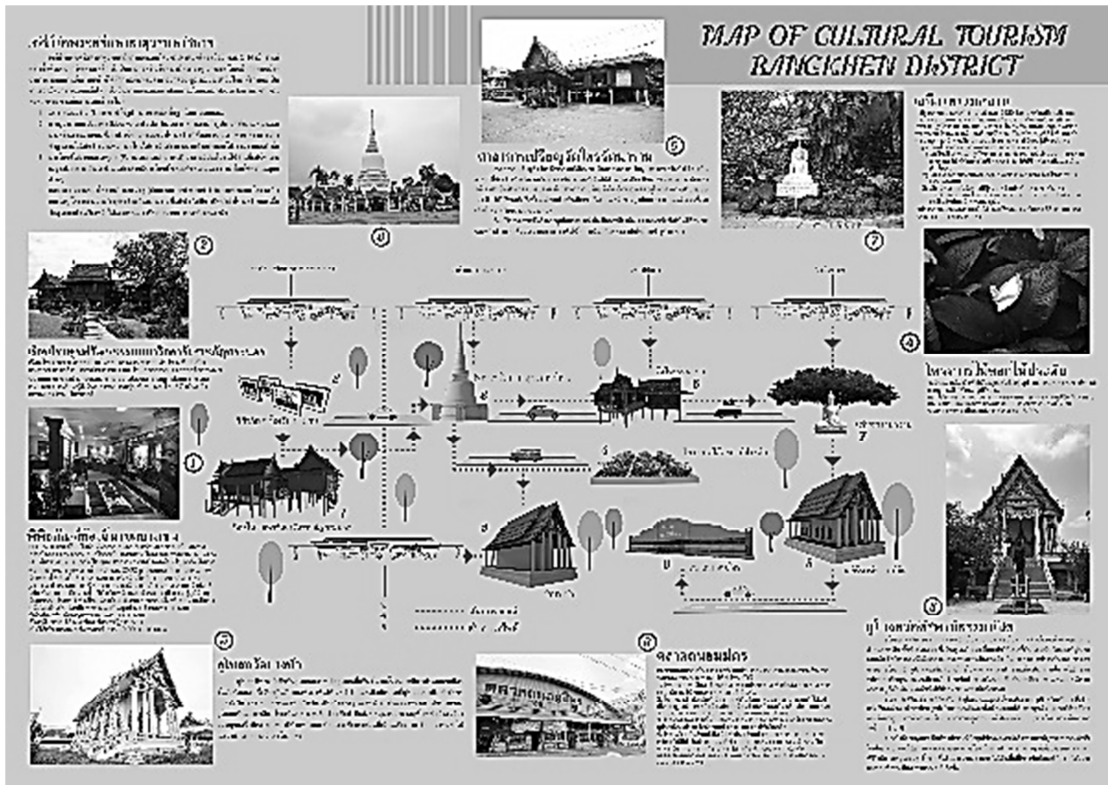

ภาพด้านหน้าจากบริเวณลานจอดรถมองเข้าสู่ศาลาการเปรียญวัดไตรรัตนาราม

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า ศาสนสถานทั้ง ๔ แห่งสามารถพิจารณาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเขตพื้นที่บางเขนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีองค์ประกอบพื้นฐานที่มีศักยภาพสามารถนำสู่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมตามเกณฑ์คู่มือการตรวจประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ๓ ส่วนได้แก่ ๑) ศักยภาพในการดึงดูดด้านการท่องเที่ยว ๒) ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว และ ๓) การบริหารจัดการ ผู้วิจัยได้นำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรมโดยการสร้างความสัมพันธ์ของสถานที่ท่องเที่ยวเดิมกับศาสนสถานทั้ง ๔ เพื่อสร้างเส้นทางให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันในการสร้างความรับรู้ของพื้นที่เขตบางเขนและแหล่งท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมภายในเขตพื้นที่ประกอบด้วยสถานที่ดังต่อไปนี้ ๑) พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเขตบางเขน ๒) เรือนไทยมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ๓) วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร ๔) วัดศิริพงษ์ธรรมนิมิต ๕) เสถียรธรรมสถาน ๖) ตลาดถนนมิตรภาพ วัดไตรรัตนาราม ๗) วัดบางบัว ๘) โครงการไม้ดอกไม้ประดับ ปรากฏตามแผนที่ดังนี้

ภาพแผนที่ในการนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขตบางเขน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะทางด้านนโยบายการจัดการภาครัฐ ในการวิจัยนี้เป็นการศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ของงานสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเพื่อเป็นฐานในการนำเสนอกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตพื้นที่บางเขน ประเด็นสำคัญคือเรื่องของการร่วมมือระหว่างภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ซึ่งหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบคือเขตบางเขนซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ควรพิจารณาสร้างความร่วมมืออันเนื่องมาจากหน้าที่หลักในการพัฒนาชุมชนของตนให้เกิดความยั่งยืนและพัฒนาสภาพแวดล้อม โดยอาศัยความร่วมมือของเจ้าของพื้นที่คือศาสนสถานทั้ง ๔ แห่งเป็นฐานในการพัฒนาให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ในอนาคต

ทั้งนี้ ประเด็นเรื่องของงบประมาณเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ต้องพิจารณาเนื่องจากเขตพื้นที่บางเขนไม่ได้มีการจัดสรรงบประมาณเรื่องการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับสภาวัฒนธรรมของเขตพื้นที่ ดังนั้นการสร้างความร่วมมือของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงควรพิจารณาประเด็นดังกล่าว เพื่อให้โครงการสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของคนในพื้นที่ในอนาคต

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้โครงการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเขตพื้นที่บางเขนสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมควมมีการจัดทำงานวิจัยเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดตามคู่มือการตรวจประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เขตพื้นที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการพัฒนาสภาพแวดล้อมของพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา .(๒๕๕๗) .**คู่มือการตรวจประเมินคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. (๒๕๕๖). **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. สืบค้นวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๘, จาก <http://tourism-dan.1blogspot.com/>
- จิตติศักดิ์ ธรรมาภรณ์พิลาศ .(๒๕๕๘) .**สถาปัตยกรรมผังเมืองเบื้องต้น** .กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน (บรรณาธิการ). (๒๕๕๗). **การวิจัยทางมนุษยศาสตร์ บทสรุปจากที่ประชุมนักมนุษยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรหม พรหมพิจิตร. (๒๕๐๘) **หัวข้อการสอนและการเรียนในทางศิลปแบบไทยในพรหมพิจิตรอนุสรณ์**. (พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ).
- พระครูพิสิฐวิหารการ. **สัมภาษณ์**. ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐.
- สมคิด จิระทัศน์กุล. (๒๕๕๔). **รู้เรื่อง วัด วิหาร โบสถ์ เจดีย์ พุทธสถาปัตยกรรมไทย** . กรุงเทพมหานคร: มิวเซียมเพลส.
- เสรี พงศ์พิศ. (๒๕๕๗). **ร้อยคำที่ควรรู้**. กรุงเทพมหานคร: พลังปัญญา.
- UNESCO” (2017). **Education for sustainable development**. Retrieved August 4, 2017 from <http://www.unescobkk.org/th/education/esd/about-esd/>